

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

DĖL MOKSLO IR STUDIJŲ ĮSTATYMO NR. XI-242 46, 59, 74, 75, 75¹, 75², 75³, 76, 77, 82, 83 STRAIPSNŲ PAKEITIMO, 9 STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 76¹, 76², 83¹, STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO NR. XIV-654 3, 9, 12 IR 16 STRAIPSNŲ PAKEITIMO IR ŠVIETIMO ĮSTATYMO NR. I-1489 11 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO NR. XIVP-655 1 IR 2 STRAIPSNŲ PAKEITIMO ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai:

Komitetas svarstydamas Lietuvos Respublikos Prezidento teiktus Mokslo ir studijų įstatymo Nr. XI-242 4, 9, 53, 56, 59, 74, 77 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XIVP-922 ir Švietimo įstatymo Nr. I-1489 2, 11, 24, 38, 47 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XIV-923 projektus ir siekdamas, kad projektų siūlomi pakeitimai išliktų po 2024 m. sausio 1 d. ir 2025 m. birželio 1 d. bei atsižvelgdamas į teisės normų sistemiskumą bei tarpusavio derėjimą teikia priimtų Mokslo ir studijų įstatymo Nr. XI-242 46, 59, 74, 75, 75¹, 75², 75³, 76, 77, 82, 83 straipsnių pakeitimo, 9 straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir įstatymo papildymo 76¹, 76², 83¹, straipsniais įstatymo Nr. XIV-654 (toliau – Įstatymas Nr. 1) ir Švietimo įstatymo Nr. I-1489 11 straipsnio pakeitimo įstatymo Nr. XIVP-655 (toliau – Įstatymas Nr. 2) pakeitimus.

2. Įstatymo projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Iniciatorius Seimo Švietimo ir mokslo komitetas.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai:

Įstatymo Nr. 1 3 straipsnyje išdėstytas Mokslo ir studijų įstatymo 59 straipsnio 1 dalies pakeitimas (redakcija nuo 2024 m. sausio 1 d.) nustato sąlygas priėmimui į aukštąją mokyklą: „Į aukštosios mokyklos pirmosios pakopos ir vientisąsias studijas konkurso būdu priimami asmenys, turintys ne žemesnę kaip vidurinį išsilavinimą ir išlaikę ne mažiau kaip tris (stojantieji į menų studijų krypties grupės studijas – ne mažiau kaip du) valstybinius brandos egzaminus: lietuvių kalbos ir literatūros, matematikos (stojantiesiems į menų studijų krypties grupės studijas jo išlaikyti nebūtina) ir stojančiojo pasirinktą egzaminą, kurių: <...>“.

Įstatymo Nr. 1 9 straipsnyje išdėstytas Mokslo ir studijų įstatymo 76 straipsnio pakeitimas (redakcija nuo 2024 m. sausio 1 d.) nustato biudžeto bazinio ir skatinamojo finansavimo lėšų studijoms skyrimo pagrindus: „1. Valstybės biudžeto lėšos studijoms skiriamos:

- 1) studijų kainai valstybės finansuojamose studijų vietose apmokėti;
- 2) geriausių studijų rezultatus pasiekusių valstybės nefinansuojamose studijų vietose studentų sumokėtai studijų kainai kompensuoti šio įstatymo 79 straipsnyje nustatyta tvarka;
- 3) valstybės paskoloms arba valstybės remiamoms paskoloms;
- 4) socialinėms stipendijoms, studijų stipendijoms, tikslinėms stipendijoms ir kitai paramai.“

Įstatymo Nr. 1 12 straipsnio 2 dalyje išdėstytas Mokslo ir studijų įstatymo 77 straipsnio 1 dalies pakeitimas (redakcija nuo 2024 m. sausio 1 d.) reglamentuoja studijų apmokėjimą valstybės biudžeto lėšomis: „Stojančiųjų į trumposios pakopos, pirmosios pakopos ir vientisųjų studijų valstybės finansuojamas studijų vietas ir pretenduojančiųjų į studijų stipendijas konkursinė eilė sudaroma švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatyta tvarka, įvertinus valstybinių aukštųjų mokyklų siūlymus, ir paskelbiama kiekvienais metais iki gruodžio 1 dienos, likus ne mažiau kaip 6 mėnesiams iki priėmimo į aukštąsias mokyklas pradžios. Stojančiųjų konkursinis balas skaičiuojamas iš brandos egzaminų, mokymosi ir kitų specialiųjų gebėjimų įvertinimo rezultatų.“

Įstatymo Nr. 2 1 straipsnio 2 dalyje išdėstytas Švietimo įstatymo 11 straipsnio 5 dalies pakeitimas (redakcija nuo 2025 m. birželio 1 d.) reglamentuoja vidurinio ugdymo įgijimą „5. Vidurinis išsilavinimas įgyjamas baigus vidurinio ugdymo programą ir išlaikius brandos egzaminus, išskyrus atvejus, kai asmuo švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatytais atvejais yra atleidžiamas nuo brandos egzaminų. Vidurinį išsilavinimą įgijusių asmenų mokymosi rezultatai apibendrinami ir fiksuojami dalykų metiniais ir išlaikytų brandos egzaminų įvertinimais. Asmens brandos egzaminų įvertinimai atitinka aukštesnįjį, pagrindinį, slenkstinį ar patenkinamą pasiekimų lygį ir jų ribas, nustatytas švietimo, mokslo ir sporto ministro tvirtinamose brandos egzaminų programose.“

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Įstatymo Nr. 1 projektu siūloma skatinti aukštojo mokslo prieinamumą, todėl yra papildoma Mokslo ir studijų įstatymo 59 straipsnio 1 dalis (redakcija nuo 2024 m. sausio 1 d.), joje yra išplečiamos priėmimo sąlygos asmenims, kurie baigė trumpąsias studijas. Nustatoma, kad baigusiesiems trumpąsias studijas ir norintiems stoti į aukštąją mokyklą būtų privalomi du valstybiniai brandos egzaminai: lietuvių kalbos ir literatūros ir matematikos. Be to, siūloma pakeisti Mokslo ir studijų įstatymo 77 straipsnio 1 dalį (redakcija nuo 2024 m. sausio 1 d.), kurioje nustatoma, kad stojantiejiems į trumposios, pirmosios pakopos ir vientisųjų studijų valstybės finansuojamas vietas ir pretenduojančių į studijų stipendijas sudaromos dvi konkursinės eilės. Taip pat siūloma papildyti Mokslo ir studijų įstatymo 77 straipsnį (redakcija nuo 2024 m. sausio 1 d.) nauja 1¹ dalimi, kuri reglamentuos papildomas sąlygas norintiems dalyvauti antroje konkursinėje eilėje.

Siūloma nustatyti, kad pagal Mokslo ir studijų įstatymo 76 straipsnio 1 dalies 4 punktą (redakcija nuo 2024 m. sausio 1 d.) valstybės biudžeto lėšos, numatytos studijoms būtų skiriamos ir aukštojo mokslo socialinės dimensijos priemonėms įgyvendinti. Be to, šio punkto įsigaliojimas numatomas 2023 m. sausio 1 d.

Įstatymo Nr. 2 projektu siūloma vidurinės baigimą susieti su stojimo sąlygomis į aukštąją mokyklą:

1. pereinamuoju laikotarpiu iki 2026 m. rugsėjo 1 d. Švietimo įstatyme siūloma įtvirtinti, kad vidurinis išsilavinimas įgyjamas baigus vidurinio ugdymo programą ir išlaikius du valstybinius brandos egzaminus: lietuvių kalbos ir literatūros ir mokinio pasirinktą brandos egzaminą;

2. nuo 2026 m. rugsėjo 1 d. Švietimo įstatyme siūloma įtvirtinti, kad vidurinis išsilavinimas įgyjamas baigus vidurinio ugdymo programą ir išlaikius tris valstybinius brandos egzaminus: lietuvių kalbos ir literatūros ir mokinio pasirinktus du kitus brandos egzaminus.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Siūlomas projektas kriminogeninei situacijai ir korupcijai neigiamos įtakos neturės.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Projektas verslo sąlygoms ir jo plėtrai neigiamos įtakos neturės.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Neprieštarauja.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus būtina pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Teikiamas projektas papildo Lietuvos Respublikos Seime registruotų įstatymų projektų Nr. XIVP-922 ir XIVP-923 paketą.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo, Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus.

Projektas atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos teisės aktus.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Įgyvendinamuosius teisės aktus parengs Švietimo, mokslo ir sporto ministerija iki teikiamų įstatymų projektuose nustatytų terminų.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiai 3 biudžetiniais metais):

Papildomų lėšų nereikės.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Reikšminiai nutarimo projekto žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinės paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis yra „valstybiniai brandos egzaminai“, „trumposios studijos“, „vidurinis išsilavinimas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Nėra.